

Friese taal en cultuur

Staatsexamen havo

Programma van toetsing en afsluiting

(vernieuwde profielstructuur)

2010

Inhoudsopgave

Opzet van het examen	3
Het examenprogramma	3
Beschrijving eindtermen.....	3
Het centraal examen.....	3
Het college-examen	3
Inzenden werkstukken	5
De beoordeling van het college-examen	5
Het eindcijfer.....	5
Bijlage 1: Basispakket toegestane hulpmiddelen	6

Friese taal

Opzet van het examen

Het examen bestaat uit een centraal examen en een college-examen.

Het centraal examen is gelijk aan het centraal examen van de scholen.

Het college-examen bestaat uit een schriftelijk toets en een mondeling examen.

Het examenprogramma

Friese taal		centraal examen	college-examen	
			schriftelijk	mondeling
Domein A: Leesvaardigheid		X		
Domein B: Mondelinge taalvaardigheid	Subdomein B1: Luistervaardigheid			X
	Subdomein B2: Spreekvaardigheid			X
	Subdomein B3: Gespreksvaardigheid			X
Domein C: Schrijfvaardigheid				X
Domein D: Literatuur	Subdomein D1: Literaire ontwikkeling		X	
	Subdomein D2: Literaire begrippen		X	
	Subdomein D3: Literatuurgeschiedenis		X	
Domein E Friese taal en cultuur	Subdomein E1: Friese taal			X
	Subdomein E2: Friese cultuur			X
Domein F: Oriëntatie op studie en beroep				X

Beschrijving eindtermen

Een beschrijving van de eindtermen is te vinden op: www.examenblad.nl > kies linksboven: 2010 > havo > Fries > Examenprogramma Fries, havo (Examenprogramma Frysk, havo) en Syllabus 2010 Fries, havo.

Het centraal examen

Het centraal schriftelijk examen wordt schriftelijk afgenomen in één zitting van 180 minuten tijdens het centraal examen (zie examenrooster).

Het gebruik van een woordenboek Nederlands - Fries en Fries - Nederlands en het basispakket hulpmiddelen is toegestaan. Voor basispakket hulpmiddelen zie bijlage 1.

De toetsing vindt plaats aan de hand van vragen en opdrachten bij een aantal teksten, waaronder een samenvattingopdracht

Daarbij wordt onder andere aandacht besteed aan:

- het onderscheiden van tekstsoorten en subgenres;
- het analyseren van tekstverbanden en tekststructuren;
- het kunnen onderscheiden tussen hoofd- en bijzaken;
- het benoemen van inhoudelijke en functionele relaties;
- het samenvatten.

Het college-examen

Het college-examen bestaat uit twee onderdelen

1. De schriftelijke toets:

De schriftelijke toets van 150 minuten wordt afgenomen in de periode van het centraal examen of één dag daaraan voorafgaand. De toets betreft de exameneenheid Schrijfvaardigheid (domein C).

Door middel van de schriftelijke toets in schrijfvaardigheid wordt getoetst of de kandidaat een gedocumenteerde tekst kan schrijven, waarvan tekstsoort, doel en publiek gegeven zijn. Van de kandidaat wordt verwacht dat hij een uiteenzetting, beschouwing of betoog schrijft op basis van

verstrekke informatie. Bij de aanvang van het schriftelijk examen (als onderdeel van het college-examen) krijgt de kandidaat daarvoor één of meer teksten voorgelegd.

Het gebruik van een woordenboek Nederlands - Fries en Fries - Nederlands en het basispakket hulpmiddelen is toegestaan. Voor basispakket hulpmiddelen zie bijlage 1.

2. Het mondeling examen:

Het mondeling examen van 40 minuten vindt plaats in de maand juli (op scholen voor s.v.o. eind juni/begin juli).

Direct vóór het mondeling examen krijgt de kandidaat gedurende 20 minuten de tijd om zich voor te bereiden aan de hand van door de examinator aangeleverde teksten. De teksten betreffen informatiemateriaal (tijdschriftartikelen, krantenberichten, beeldmateriaal, plaatjes), waaruit de kandidaat een onderwerp kan kiezen. Dit informatiemateriaal kan zowel gaan over algemene onderwerpen als over praktische zaken uit het dagelijks leven.

Tijdens de voorbereiding van het mondeling examen mag gebruik gemaakt worden van een zelf meegebracht woordenboek Nederlands - Fries en Fries – Nederlands en het basispakket toegestane hulpmiddelen.

Bij het mondeling examen wordt aandacht besteed aan:

1. Mondelinge taalvaardigheid (domein B) en Argumentatieve vaardigheden (domein D)
Van de kandidaat wordt verwacht dat hij/zij een voordracht houdt van 5 á 10 minuten. Bij deze voordracht gaat het om een uiteenzetting, beschouwing of betoog. Ter voorbereiding krijgt de kandidaat ca. 3 onderwerpen met informatiemateriaal (soms ook plaatjes) voorgelegd waaruit hij/zij er één moet kiezen. Dit betreft onderwerpen over een actuele zaak of over praktische zaken uit het dagelijks leven. Daarna worden hierover vragen gesteld (de eindtermen 7 t/m 13.)

Daarbij wordt onder andere aandacht besteed aan de volgende aspecten:

- de doelgroep, het publiek;
- de indeling (inleiding, middendeel, slot/conclusie);
- het verschil tussen een uiteenzetting, om een beschouwing en een betoog;
- de toepassing van retorische middelen publiek te overtuigen;
- de beantwoording van vragen.

Bij het beoordelen van de mondelinge taalvaardigheid wordt tevens aandacht besteed aan de Friese taal en cultuur (domein B en E)

2. Literatuur (domein D)

De kennis van de literatuur van de Friese taal wordt getoetst aan de hand van gelezen werken. Daarbij wordt onder andere aandacht besteed aan leeservaringen. Het onderdeel literatuur wordt in het Nederlands of in het Fries afgenomen, ter keuze van de kandidaat. Als de kandidaat kiest voor afname in het Fries worden de vragen in het Fries gesteld en moeten alle antwoorden in het Fries gegeven worden.

Kennis van gelezen werken

De boekenlijst moet duidelijk voldoende literair gehalte hebben. Dit gehalte wordt meegewogen bij het bepalen van het cijfer voor het onderdeel Literatuur.

Op deze lijst moeten 4 titels zijn vermeld van volledige en oorspronkelijke werken en één werk per auteur. Bewerkingen worden alleen geaccepteerd als vertalingen uit het oud-Fries naar Fries.

De boekenlijst dient per gelezen werk het volgende te bevatten:

- de schrijver,
- de titel,
- het jaar van eerste publicatie,
- het aantal bladzijden,
- een korte samenvatting van 10 à 15 regels naar keuze van de kandidaat in het Nederlands of in de betreffende moderne vreemde taal.

Voor gedichten kunnen het aantal bladzijden en de samenvatting achterwege worden gelaten.

De werken dienen in chronologische volgorde te worden vermeld.

Tijdens het mondeling examen worden vragen gesteld over de gelezen werken.

De vragen n.a.v. de gelezen werken kunnen betrekking hebben op:

- de auteur van het literaire werk;
- het genre van het literaire werk;
- inhoud van het literaire werk;
- titel (eventueel ondertitel), motto, thema, plaats van handeling, tijd en ruimte en de personages in het literaire werk.

Inzenden werkstukken

De lijst met gelezen titels moet in tweevoud vóór 1 mei van het jaar waarin het examen wordt afgenomen, worden opgestuurd naar: Dienst Uitvoering Onderwijs, Examen diensten, Afdeling staatsexamens vwo/havo/vmbo, Postbus 30158, 9700 LK Groningen.

N.B. De lijst dient op papier te worden aangeleverd. In digitale vorm ingezonden werkstukken e.d. worden niet geaccepteerd.

De regeling over het inzenden van werkstukken en de lijst met gelezen werken geldt alleen voor de staatsexamenkandidaten. De werkstukken van VSO-kandidaten moeten op 1 mei gereed zijn, maar hoeven niet te worden opgestuurd.

Van werkstukken die Examen diensten ontvangt, krijgt de kandidaat binnen drie weken een ontvangstbevestiging. Als de kandidaat na 3 weken nog geen ontvangstbevestiging heeft ontvangen, moet hij/zij contact opnemen met Examen diensten.

Als de kandidaat voor een taal in het geheel geen lijst met gelezen titels instuurt, krijgt hij schriftelijk bericht dat hij voor dat vak niet wordt opgeroepen voor het mondeling examen.

Als de kandidaat na het insturen van de boekenlijst nog wijzigingen of aanvullingen aanbrengt in de boekenlijst, dient hij de gewijzigde literatuurlijst in drievoud mee te brengen naar het examen. Zonder een gewijzigde lijst wordt de kandidaat geëxamineerd en beoordeeld aan de hand van de lijst die hij vóór 1 mei heeft ingestuurd.

De beoordeling van het college-examen

Voor het college-examen worden de volgende deelcijfers gegeven:

- één deelcijfer (a) voor schrijfvaardigheid
- één deelcijfer (b) voor mondelinge taalvaardigheid
- één deelcijfer (c) voor literatuur

Het cijfer voor het college-examen wordt als volgt berekend: $(a + b + c) : 3$, afgerond op 1 decimaal

Het eindcijfer

Het eindcijfer wordt als volgt berekend:

(het cijfer voor het centraal examen + het cijfer voor het college-examen) : 2, afgerond op een geheel getal.

Bijlage 1: Basispakket toegestane hulpmiddelen

Het basispakket, bestaande uit:

- woordenboek Nederlandse taal;
- schrijfmateriaal incl. millimeterpapier;
- tekenpotlood;
- blauw en rood kleurpotlood;
- liniaal met millimeterverdeling;
- passer;
- geometrische driehoek;
- vlakgum;
- elektronisch rekenapparaat.

Naast de grondbewerkingen tevens beschikken over toetsen voor π , x^y , x^2 , $1/x$ of x^{-1} en $\sin/\cos/\tan$ in graden (en hun inversen).

Niet toegestaan is:

- lichtnetaansluiting tijdens het examen,
- opladen tijdens het examen,
- schrijfrol,
- alarm of ander geluid,
- alfanumeriek (letters op scherm),
- grafieken weergeven,
- zend- of ontvanginstallatie.